

Izlaganje sa znanstvenog skupa
UDK 327.55 + 327(497.1)

Spoljna politika Jugoslavije i njeno mesto u pokretu nesvrstanosti

Ranko Petković

«Međunarodna politika«, Beograd

Sažetak

Politika nesvrstanosti dala je posebnu težinu jugoslavenskoj ulozi na evropskom prostoru. Nepristupanje blokovskim vojno-političkim savezima i ekonomskim organizacijama izraz je eklatantno evropske opcije Jugoslavije na temeljima načela nesvrstanosti. Bez opredjeljenja za nesvrstanu politiku i široke suradnje s nizom zemalja u pokretu nesvrstanosti, Jugoslavija bi objektivno zauzimala skromnu političku poziciju na evropskoj periferiji. Djelovanje neutralnih i nesvrstanih zemalja ima, sa stajališta Jugoslavije, dvije značajne reperkusije: (a) ono pokazuje da pravne i civilizacijske razlike između neutralnih i nesvrstanih zemalja nisu prepreka spoznaji i ostvarivanju zajedničkih izvanblokovskih interesa; (b) ono svjedoči i o prožimanju jugoslavenske evropske politike i politike nesvrstanosti. U kontekstu jugoslavenske evropske politike posebno mjesto imaju odnosi i politika spram susjednih zemalja. Iskustva suradnje sa susjednim državama govore da uzajamni odnosi ovise o nizu čimbenika: miješanju i utjecaju velikih sila, odnosu spram nacionalnih manjina, postojanju i izražavanju izravnih ili neizravnih teritorijalnih pretenzija i drugim oblicima miješanja u unutarnje poslove, uzajamnoj spremnosti za stvarno rješavanje problema itd.

I

Socijalistička i nesvrstana Jugoslavija nastala je u toku narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije od 1941. do 1945. godine. Tada su formirane i osnove međunarodnog položaja i spoljne politike Jugoslavije.

O kojim bitnim okolnostima je reč?

1) Pod naletom okupatora 1941. godine srušena je i rasparčana Kraljevina Jugoslavija, koja je između dva rata bila pod snažnim uticajem sila koje su vodile glavnu reč u evropskom prostoru. Nova Jugoslavija, i zajedno s njom spoljna politika nove Jugoslavije, nastajala je u punoj antitezi sa polukolonijalnim položajem Kraljevine Jugoslavije u versajskoj Evropi.

2) Odlučno suprotstavljanje okupatorskim silama i kvislinškim snagama unutar jugoslavenskog prostora predstavljalo je akt nemirenja sa »novim

poretkom«, u kome su narodi i narodnosti Jugoslavije bili svedeni na nivo satelitskih formacija, i izražavao istorijsku opciju za uspostavljanje slobodne i nezavisne Jugoslavije.

3) Dajući svoj nemali doprinos ostvarivanju ideala velike savezničke koalicije, političko rukovodstvo narodnooslobodilačkog pokreta nastojalo je da samostalno odlučuje o svim pitanjima značajnim za ostvarivanje vitalnih interesa i težnji svih naroda i narodnosti Jugoslavije. To je naročito došlo do izražaja u odlučnom odbijanju pokušaja velikih savezničkih sila, u prvom redu SSSR-a i Velike Britanije, da novu Jugoslaviju podrede svojim političkim kombinacijama i uključe u svoju sferu interesa.

U tim istorijskim okvirima formirane su osnovne premise spoljne politike nove Jugoslavije: opredeljenje za politiku nezavisnost i težnja za ravnopravnim položajem u međunarodnim odnosima. Te premise predstavljale su, u stvari, anticipaciju temeljnih načela nesvrstanosti, koja će se kao političko opredeljenje pojaviti u prvim posleratnim godinama, u međunarodnoj konstelaciji kojoj su presudno obeležje davali blokovska podela i proces dekolonizacije.

II

Jugoslovensko opredeljenje za nesvrstanost nije bilo plod kabinetske odluke, niti bilo kakve druge političke kombinatorike, već je došlo kao prirodan i neizbežan izlaz suprotstavljanja pritiscima i sa Zapada i sa Istoka.

Poznato je da su u prvim posleratnim godinama zapadne sile bile neprijateljski nastrojene prema Jugoslaviji, smatrajući je sastavnim delom sovjetske sfere uticaja. One su Jugoslaviju izložile naročito žestokom pritisku u vezi sa građanskim ratom u Grčkoj i tzv. tršćanskim pitanjem. Držeći se sintagme »tuđe nećemo, svoje ne damo«, Jugoslavija je pokazala da ne podleže pritiscima i ucenama bilo koje vrste.

Okolnost da je Jugoslavija u prvim posleratnim godinama bila »bliža« Sovjetskom Savezu i istočnoevropskim socijalističkim zemljama proisticala je iz činjenice da je Sovjetski Savez podneo najveći teret drugog svetskog rata, da je sadejstvovao u oslobođenju jednog dela Jugoslavije i, ne manje, zbog toga što su i jedna i druga zemlja pripadale istoj »ideološkoj porodici«, krugu socijalističkih zemalja koje su se pojavile na političkoj mapi Evrope. Međutim, nespornosti koji su iskrslili još u toku rata neprekidno su se umnožavali da bi ubrzo prerasli u otvoreni konflikt 1948. godine. Suština napada zemalja Kominforma na Jugoslaviju bila je u tome da je ideološki svrstaju i podrede jednom rukovodećem centru. Suština otpora Jugoslavije bila je u tome da sačuva svoju slobodu odlučivanja na unutrašnjem i spoljnom planu. Započela je, u stvari — da više nikada ne bude zaustavljena — borba za uspostavljanje i uvažavanje autonomnosti i ravnopravnosti u radničkom pokretu i među socijalističkim zemljama.

Jugoslavija je imala tu »privilegiju« da bude meta napada i treće velike sile — Kine, koja je u periodu »kulturne revolucije« pretendovala na to da bude ideološki arbitar u tzv. komunističkom svetu i lider »trećeg sveta«.

Ni u tom slučaju Jugoslavija nije htela da odustane od fundamentalnog načela da sama određuje puteve svog unutrašnjeg razvoja i spoljne politike.

Iako su bili karakteristični za pojedina razdoblja, pritisci velikih sila na Jugoslaviju su, u manjem ili većem stepenu, bili prisutni u čitavom posleratnom periodu.

Nije, međutim, u suprotnosti s tim ako se kaže da jednu od najkrupnijih tekovina spoljne politike Jugoslavije predstavlja upravo činjenica da ona uspešno razvija odnose sa svim velikim silama. To je rezultat dveju okolnosti: dosledne odbrane vitalnih nacionalnih interesa i trajne privrženosti principima i ciljevima politike i pokreta nesvrstanosti, koji predstavljaju platformu sveukupnih aktivnosti Jugoslavije u međunarodnim odnosima.

Najveća dostignuća u odnosima Jugoslavije sa velikim silama sadržana su u sledećoj trijadi:

(a) da je svaka velika sila tretira kao nezavisnog i ravnopravnog partnera;

(b) da manje ili veće razlike u stanovištima, bilo da je reč o modelima unutrašnjeg razvoja ili o pristupu međunarodnim pitanjima, ne sprečavaju razvoj saradnje;

(c) da razvoj odnosa sa jednom velikom silom ne ide na uštrb odnosa sa drugim velikim silama.

Kao evropska zemlja, Jugoslavija je oduvek pridavala posebnu pažnju zbivanjima u evropskom prostoru. Njeno odbijanje da se svrsta uz Varšavski ugovor ili Atlantski pakt predstavlja eklatantno evropsku opciju. Isto tako, nepristupanje Jugoslavije ni Evropskoj zajednici niti Savetu za uzajamnu ekonomsku pomoć, kao i specifični modaliteti kojima ostvaruje uzajamnu korisnu saradnju s njima, u osnovi, dakle, blokovskim ekonomskim organizmima, predstavlja takođe eklatantno evropsku opciju Jugoslavije na bazi temeljnih načela nesvrstanosti. Budući da se nesvrstanost Jugoslavije začela u evropskom prostoru i da njena istorijska i politička sudbina u najvećoj meri zavisi od zbivanja u ovom delu sveta, tvrdnja da je politika nesvrstanosti »odvojila« Jugoslaviju od Evrope pripada domenu političkih spekulacija. Politika nesvrstanosti je upravo dala specifičnu političku težinu jugoslovenskoj ulozi na evropskom prostoru. Bez svog opredeljenja za politiku nesvrstanosti i bez široke saradnje koju ostvaruje sa stotinjak drugih zemalja u pokretu nesvrstanosti, Jugoslavija bi objektivno zauzimala skromnu političku poziciju na evropskoj periferiji.

Politika nesvrstanosti dala je mogućnost Jugoslaviji da se još u ranim posleratnim godinama, kada se većina evropskih zemalja aktivno uključivala u blokovsku podelu, zalaže za obuzdavanje hladnog rata i prevazilaženje blokovske podelu. U njenom priznanju dveju nemačkih država, uprkos sankcijama koje je trpela sa pozicija Hajštajnovе doktrine, bila je anticipirana jedna od polaznih tačaka detanta. Po prirodi stvari, Jugoslavija je bila preteča, začetnik i jedan od najaktivnijih učesnika inicijativa i akcija koje su dovele do održavanja Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi 1975. godine. S naročitim entuzijazmom Jugoslavija se zalaže za provođenje *Završnog akta iz Helsinkija*, kao nezamenljive osnove stalnog unapređivanja sveevropske saradnje na bazi pune ravnopravnosti svih učesnika. Njen dopri-

nos ostvarivanju principa i ciljeva *Završnog akta*, koji se u velikoj meri podudaraju sa principima i ciljevima nesvrstanosti, došao je do izražaja i u određivanju Beograda za domaćina prvog pratećeg sastanka KEBS-a.

Jugoslavija je jedan od inicijatora i učesnika grupe N + N zemalja, koja deluje u okviru KEBS-a. Pojavljivanje te grupe izvan bilo kakvih institucionalizovanih šema i njen krajnje fleksibilan način rada svedoče o tome da vanblokofske zemlje Evrope mogu efektivno pridoneti ne samo umanjivanju tačaka trenja u odnosima blokofskih grupacija, već i u širenju prostora za unapređivanje sveevropske saradnje. Uz sve to, delovanje grupe N+N zemalja ima dve, sa stanovišta Jugoslavije, značajne reperkusije:

(a) ono pokazuje da pravne i civilizacijske razlike između neutralnosti i nesvrstanosti ne predstavljaju prepreku sagledavanju i ostvarivanju zajedničkih vanblokofskih interesa neutralnih i nesvrstanih zemalja;

(b) ono je još jedno svedočanstvo prožimanja jugoslovenske evropske politike i politike nesvrstanosti.

Duboka kriza detanta nije mimoišla ni evropski prostor. Jugoslavija kao zemlja koja je dala izvanredan doprinos popuštanju zategnutosti nedvojbeno osuđuje sve mere i akcije koje označavaju jačanje blokofske konfrontacije u Evropi. Ne odvajajući evropsku od međunarodne bezbenosti, Jugoslavija se u skladu sa odlukama sastanaka na vrhu nesvrstanih zemalja zalaže za otpočinjanje procesa razoružanja, naročito nuklearnog, budući da sve iracionalnija utrka u naoružanju ugrožava ne samo spokojstvo, već i samu egzistenciju svih zemalja.

Postoji utisak da se Jugoslavija premalo bavi, i da se premalo bavila, susedima i da se uključivanjem u svetsku politiku, u prvom redu posredstvom politike i pokreta nesvrstanosti, odvojila od svog užeg balkanskog prostora. Ne bi se moglo reći da je taj utisak tačan. Naprosto, takav luksuz ne bi sebi mogla da dozvoli zemlja koja ima sedam suseda, zemlja u čijim okvirima žive manje ili veće skupine narodnosti susednih država i zemlja čije se brojne nacionalne manjine istovremeno nalaze u granicama svake od njih — od Italije do Albanije.

Politika Jugoslavije prema susedima gradi se i izražava na četiri nivoa:

1) U skladu sa determinantama vlastitog društvenog sistema i s obzirom na ulogu koju, hteli to ili ne, nacionalne manjine imaju, u pozitivnom ili negativnom smislu, u odnosima susednih zemalja, Jugoslavija je obezbedila punu ravnopravnost svih naroda i narodnosti, odnosno svih radnih ljudi i građana koji žive u njenim okvirima. U isto vreme, polazeći od toga da prava nacionalnih manjina u velikoj meri zavise od karaktera društvenog sistema i stepena demokratskih sloboda u svakoj zemlji, Jugoslavija ni od jedne susedne zemlje nikada nije tražila da njenim manjinama pruži recipročna prava, već je jedino zahtevala i zahteva da budu obezbeđena prava koja im pripadaju u savremenom međunarodnopravnom poretku ili, ako takva dokumenta postoje, u skladu sa posebnim multilateralnim ili bilateralnim ugovorima.

2) Polazeći od načela aktivne i miroljubive koegzistencije, kao bitnog jezgra dobrosusedskih odnosa, Jugoslavija je nastojala da neprekidno una-

pređuje bilateralne odnose sa svim susednim zemljama bez razlike, bilo da je reč o onima koje pripadaju blokovskim grupacijama ili onima koje se nalaze izvan njihovih okvira. Visoki stepen saradnje gotovo sa svakom od njih pokazuje da razlike u društvenom sistemu i međunarodnoj poziciji nisu predstavljale prepreku ostvarivanju tog trajnog cilja.

3) Viši nivo odnosa sa pretežnim brojem susednih zemalja ostvaruje se na platformi balkanskog zajedništva. Negativni bilans prošlosti, kada je Balkan predstavljao »bure baruta« i bio sinonim trvenja i deoba susednih naroda i zemalja, predstavljao je veliki izazov, kako za Jugoslaviju, tako i za druge narode ovog područja. U svojoj balkanskoj politici, Jugoslavija je usvojila sledeće ključno stanovište: da postoji direktna interakcija između neprekidnog unapređivanja bilateralnih odnosa i stvaranja pretpostavki za razvijanje multilateralne balkanske saradnje. Saradnja zasnovana na tim premisama trebala bi da dovede do uspostavljanja zone mira i saradnje bez nuklearnog oružja na Balkanu.

4) Najzad, sasvim je izvesno da se stanje i razvoj odnosa na jednom užem geografskom području ne mogu odvojiti od procesa i tendencija u širim međunarodnim okvirima, što faktički znači da se politika suseda prema susedu prelama i na svetskoj razini. Nije reč samo o tome da je deo sveta u kome se nalazi Jugoslavija integralni deo šireg evropskog prostora, kao ni samo o tome da se ne može odvojiti od zbivanja u susednim regionima, pre svega na Mediteranu i Bliskom istoku, nego i o tome da je najveći broj jugoslovenskih suseda uključen u vojnopolitičke saveze koji projiciraju svoju globalnu političku i stratešku ulogu. Isključiva prikovanosť za regionalni ili subregionalni nivo bitno bi suzbila široki manevarski prostor koji svakooj zemlji, u većoj ili manjoj meri, stoji na raspolaganju za ostvarivanje vitalnih nacionalnih interesa. Projicirajući i ostvarujući svoju globalnu političku ulogu u pokretu nesvrstanosti, Jugoslavija bitno pridonosi stvaranju konstelacije u svetu, koja se u značajnoj meri reflektuje i na stanje u prostoru u kome se ona nalazi, pa i na sam razvoj odnosa sa susednim zemljama.

Navedena četiri nivoa građenja i izražavanja odnosa Jugoslavije sa susedima nisu, razume se, međusobno odvojena, već deluju kao jedna celina.

Jugoslovenska iskustva u saradnji sa susedima u posleratnom razdoblju mogla bi se svesti na nekoliko suštinskih zapažanja.

(a) Mešanje velikih sila u odnose balkanskih zemalja i povodenje balkanskih zemalja za interesima i intencijama velikih sila dovodilo je do ozbiljnog pogoršavanja situacije u balkanskom prostoru, pa i do suspenzije dobrosusedskih odnosa. Najbolji primer je svojevremeno učešće nekih balkanskih zemalja u kampanji Kominforma protiv Jugoslavije.

(b) Ne postoji problem u odnosima susednih zemalja u ovom delu sveta koji ne bi mogao biti rešen, pod uslovom da zainteresovane strane ulože maksimum napora i dobre volje da ga reše. Najbolji primer je, bez sumnje, rešavanje izvanredno delikatnih teritorijalnih, etničkih i ekonomskih pitanja u jugoslovensko-italijanskim odnosima na bazi *Osimskih sporazuma*.

(c) Stav prema nacionalnim manjinama probni je kamen za odnose prema susedima, kao što je i stalno unapređivanje dobrosusedskih odnosa jedan

od značajnih faktora unapređivanja položaja nacionalnih manjina. Potvrdu za to mogli bismo naći u odnosima Jugoslavije i Austrije.

(d) Najveću smetnju razvoju dobrosusedskih odnosa i unapređivanju atmosfere mira i prijateljstva u regionu predstavljaju direktne ili indirektno teritorijalne pretenzije i drugi vidovi mešanja u unutrašnje poslove. Na žalost, ta bi se konstatacija mogla ilustrovati stavovima i ponašanjem Albanije u vezi sa događajima na Kosovu i konsekvencama koje proističu iz bugarskog negiranja postojanja makedonske nacije.

(e) Sa većinom svojih suseda Jugoslavija je ostvarila visoki nivo saradnje — od Italije i Austrije do Madarske, Rumunije i Grčke. Jugoslavija pokazuje dobru volju i ulaže stalna nastojanja da unapredi saradnju i sa onim susednim zemljama sa kojima odnosi nisu takvi kakvi bi mogli da budu — na bazi striktnog uvažavanja nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta, ravnopravnosti i nemešanja, tj. na bazi principa koji su upisani u *Povelju UN* i *Završni akt* iz Helsinkija.

III

Jugoslavija je dala izvanredan doprinos nastanku, razvoju i celokupnim aktivnostima politike i pokreta nesvrstanosti, kao i formiranju i unapređivanju teorijske misli o nesvrstanosti, kao doktrini o korenitoj transformaciji celokupnog sistema međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa na demokratskim i progresivnim snovima.

1) Tito i Jugoslavija pripadaju redu osnivača nesvrstanosti. U svim ključnim razdobljima istorije politike i pokreta nesvrstanosti, uočljivo je prisustvo i delovanje Tita i Jugoslavije. Titova putovanja u afričke i azijske zemlje u 1954. i 1955. godini, u vreme kada saradnja novooslobođenih zemalja na osnovama regionalizma dostiže vrhunac na poznatoj konferenciji u Bandungu, nagoveštavaju stvaranje novog globalnog pogleda na svet. Polaznu tačku u stvaranju pokreta na idejnim premisama nesvrstanosti označava susret Tita, Nehrua i Namera na Brionima 1955. godine: snažna bandunška struja izašla je iz ljuštore regionalizma i postala jedan od bitnih konstitutivnih elemenata nesvrstanosti, kao univerzalne političke filozofije. Ulogu babice, u Marksovom smislu, odigrala je Jugoslavija. U istorijskom redosledu poteza koji će dovesti do stvaranja pokreta nesvrstanosti neizostavno se mora pomenuti prvi sastanak osnivača nesvrstanosti u »kompletnom sastavu«, na 15. zasedanju Generalne skupštine UN 1960. u prostorijama jugoslovenske misije u Njujorku: neposredan povod bilo je preduzimanje globalne političke akcije u cilju popuštanja međunarodne zategnutosti u svetu. Naredne, 1961. godine u Beogradu je Prva konferencija šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja obelodanila da je u međunarodne odnose neopozivo stupio jedan novi subjekat: pokret nesvrstanosti. Na beogradskoj konferenciji, koja se svakog 1. septembra obeležava kao Dan nesvrstanosti, formulirani su temeljni principi i ciljevi nesvrstanosti.

Ova kratka hronika učešća Jugoslavije u pokretu nesvrstanosti mogla bi se dopuniti još nekim relevantnim činjenicama koje pokazuju da je u svim ključnim etapama razvoja politike i pokreta nesvrstanosti doprinos Jugo-

slavije bio izuzetno značajan. Pomenimo još samo tri slučaja: kada je nakon druge konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Kairu 1964. nastupila tzv. kriza kontinuiteta nesvrstanosti, na inicijativu Tita i Jugoslavije u Beogradu je 1969. godine održan konsultativni sastanak predstavnika nesvrstanih zemalja, koji je omogućio nastavljanje njihovih zajedničkih aktivnosti održavanjem treće konferencije u Lusaki 1970. godine; u času kada je nastupila tzv. kriza orijentacije pokreta nesvrstanosti u predvečerje održavanja, kao i na samoj trećoj konferenciji šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Havani 1979, Tito i Jugoslavija dali su izvanredan doprinos očuvanju izvornih principa nesvrstanosti; nemali doprinos Jugoslavija je dala i prevladavanju krize koja je 1982. godine nastupila u vezi sa premeštanjem mesta održavanja sedme konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja iz Bagdada u Nju Delhi.

2) U ključnim razdobljima razvoja nesvrstanosti, Jugoslavija je bitno uticala na određivanje pravaca akcije nesvrstanih zemalja.

(a) Tezi da bi nesvrstane zemlje trebale da se prvenstveno ili isključivo posvete pitanjima hladnog rata i blokovske konfrontacije, koja je bila prisutna kao jedna od mogućih opcija na beogradskoj konferenciji 1961, Jugoslavija je, sa većinom drugih nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovište da politika i pokret nesvrstanosti treba da se zalažu za transformaciju celokupnog sistema postojećih, neravnopravnih političkih i ekonomskih odnosa u svetu.

(b) Tezi da bi nesvrstane zemlje trebale da se orijentišu na frontalnu konfrontaciju sa razvijenim svetom, koja je bila prisutna na drugoj konferenciji nesvrstanih zemalja u Kairu 1974, Jugoslavija se, sa većinom drugih nesvrstanih zemalja, suprotstavlja stanovištem da nesvrstane zemlje u prvom redu treba da budu dosledan nosilac principa aktivne i miroljubive koegzistencije.

(c) Tezi da su nesvrstane zemlje u uslovima detanta izgubile istorijski *raison d'être*, jer velikim silama i blokovskim grupacijama više nije potreban nikakav »posrednik«, koja je bila prisutna u vreme održavanja treće konferencije nesvrstanih zemalja u Lusaki 1970, Jugoslavija je, sa većinom nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovište da relativno povoljniju klimu u međunarodnim odnosima treba iskoristiti za proširivanje i intenziviranje političke i ekonomske akcije.

(d) Tezi da uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog poretka treba nametnuti silom, koja je, u ovom ili onom vidu, prisutna nakon održavanja četvrte konferencije nesvrstanih zemalja u Alžiru 1973, Jugoslavija je, sa većinom nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovište da do ključnih promena u međunarodnim ekonomskim odnosima može da dođe jedino putem globalnih pregovora svih zainteresovanih faktora i oslanjanja na sopstvene individualne i kolektivne snage.

(e) Tezi da sukobi i sporovi među nesvrstanim zemljama predstavljaju signal za uzbunu nad sudbinom nesvrstanosti, koja je naročito prisutna posle održavanja pete konferencije nesvrstanih zemalja u Kolombu 1975, Jugoslavija se, sa većinom nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovištem da treba

strpljivo i uporno raditi na njihovom miroljubivom rešavanju u skladu sa principima nesvrstanosti i *Povelje UN*.

(f) Tezi da je jedan blok »prirodni saveznik« nesvrstanih zemalja, koja je doživela promociju na šestoj konferenciji nesvrstanih zemalja u Havani 1979, Jugoslavija je, sa većinom nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovište da se treba uporno zalagati za očuvanje nezavisnog, vanblokovskog i globalnog karaktera i orijentacije politike i pokreta nesvrstanosti.

(g) Tezi da bi nesvrstane zemlje trebale da zauzmu poziciju ekvidistance prema velikim silama, koja je naročito prisutna u sadašnjem trenutku, Jugoslavija je, sa većinom nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovište da je neutralistička pozicija nespojiva sa aktivnom svetskom ulogom politike i pokreta nesvrstanosti.

(h) Tezi da politika i pokret nesvrstanosti izražavaju isključivo interese i filozofiju zemalja tzv. trećeg sveta, koja je gotovo stalno prisutna, Jugoslavija je, sa većinom nesvrstanih zemalja, suprotstavila stanovište da bi vraćanje na pozicije bikontinentalnog ili trikontinentalnog regionalizma predstavljalo retrogradan korak u odnosu na globalne pozicije, globalnu strategiju i globalnu ulogu politike i pokreta nesvrstanosti.

Ovim su naznačene samo neke od glavnih tačaka teorijskog doprinosa Tita i Jugoslavije konstituisanju i razvoju doktrine nesvrstanosti.

3) Uloga i uticaj Jugoslavije u pokretu nesvrstanosti mogu se objasniti kako izuzetnim autoritetom Tita u svetskim poslovima, tako i okolnošću da je Jugoslavija, kao zemlja, neprekidno na delu dokazivala svoju privrženost principima i ciljevima nesvrstanosti. To je, uostalom, neodvojivo jedno od drugog.

U vreme kada se još jednom pokazuje da su velike sile i blokovske grupacije osnovni uzročnik opasnog zaoštavanja u međunarodnim odnosima, politika i pokret nesvrstanosti dobijaju još jednu snažnu potvrdu svoje istorijske misije — kao nosilac i faktor menjanja sveta, putem jačanja mira, nezavisnosti i ravnopravnosti naroda, ekonomskog razvoja i društvenog progressa.

Ranko Petković

YUGOSLAVIA'S FOREIGN POLICY AND ITS ROLE IN THE NON-ALIGNED MOVEMENT

Summary

The policy of non-alignment has lent a special weight to Yugoslavia's role on the Old Continent. Its non-affiliation to military-political alliances and economic groupings is the expression of her European option on the basis of the principles of non-alignment. Without her adherence to the policy of non-alignment and her extensive co-operation with numerous countries, members of the non-aligned movement, Yugoslavia would of necessity occupy only a modest political position on the periphery of Europe. The activity of the neutral and non-aligned countries

has, from the Yugoslav standpoint, two important repercussions: (a) it demonstrates that legal and civilisational differences between the neutral and non-aligned countries are no obstacle to the recognition and pursuance of common non-bloc interests; (b) it also indicates that Yugoslavia's policy in Europe and the policy of non-alignment are closely interlinked. A special place in the European policy of Yugoslavia is occupied by her relations with and policy towards the neighbouring countries. The experiences obtained in co-operation with its neighbours show that relations depend on a series of factors: on the interference and influence of big powers, on the treatment of national minorities, on the existence and manifestation of direct or indirect territorial claims and on other forms of interference in domestic affairs, and on the mutual willingness really to tackle common problems.